Transcriere interviuri cu românii din Irkutsk

Gheorghe-Gavrilă Copil: În îndepătata Siberie, în orașul Irkutsk. Stau de vorbă cu domnul Ciocan Mihai Ion, român dezrădăcinat, prin anul 1949, din pământurile strămoșești și dus cu forța, în deportare, peste Urali. Dar mai bine să-l ascultăm și pe dumnealui.
Ciocan Mihai Ion: La noi or vinit în data de 7 iunie, au venit soldați, ne-au ridicat și io eram lângă nevasta mea, eu am fost însurat, or vinit noaptea, la ora două și m-o săltat și m-o dus și m-o suit într-o mașină și m-o dus la Bălți. Am stat acolo la gară și ne-o încărcat în niște vagone în care și jitele (vitele) au murit. Murdar. Și ne-o dus până și am uitat până unde și acolo ne- dat jos și ne-o dus pe vapor.
G.G. Copil: Să ne întoarcem un pic și să ne spuneți cam câți ați fost înăuntru, în vagoane, dacă vă era sete, dacă v-o oprit, așa cum trebuie oprit pentru atâtea nevoi omenești.
M. I. Ciocan: Pentru nevoia noastră? În vagoane! Femei și copii și tăți oamenii, împreună tăți. Era, era tare cald, că ferestrele erau bătute cu scânduri, ca să nu fugim.
G.G. Copil: Dar soldații nu stăteau cu voi, ci în afară, înconjurau, în alte vagone.
M.I.Ciocan: Da, nu stăteau...Vineau și deschideau ușa și ne dădeau drumu afară să bem puțină apă și noi.
G.G.Copil: Dar câtă vreme ați mers, din Moldova, până în Siberia?
M.I.Ciocan: 7 iunie și am ajuns pe 25 august.
GG C: Aproape două luni.
MIC:Da,da, două luni. Da, da. Cu vapor, cu trenu și cu mașini și ne-o dus la..Și ne-o lut pe fiecare (Vezi în Societatea Culturală București-Chișinău).
GGC: Acolo ați mers pe apele și fluviile din Siberia.
MIC: Am luat draga. Era rămsă de la americani. Acolo am trăit, la lucru.
GGC: Ce este draga?
MIC: Scoate aur. Un fel de mașinărie pentru aur.
GGC: Câți ani aveați cînd v-o luat din Siberia?
MIC: Aveam 19 ani.
GGC: Erați însurat?
MIC: Eram însurat.
GGC: V-o luat împeună cu soția?
MIC: Nu. Soția a rămas la...
GGC: Și nu v-ați mai văzut soția?
MIC: Am văzut-o în 1957, când mi-o dat voie, 3 zile, 7 zile... După 10 ani.
GGC: După zece ani...
GGC: Înțeleg că la început de tot, când ați sosit în Siberia, aveați voie să umblați în afară de locul unde dormeați și mâncați?

MIC: Nu. Numai în sat.
GGC: Și abia după moartea lui Stalin v-a dat voie să umblați în raion?
MIC: Abia în 61 ne-o dat voie acasă...Eu, dacă m-am căsătorit aicea, am casă, am nevastă, băiet, fată. Și am rămas aicea.
GGC: Ce să faci...Realitățile vieții.
MIC: Da, bineînțeles.
GGC: Ați pornit mulți din Moldova, atuncia, în prizonierat, în vagoane?
MIC: Atunci în vagoane erau foarte mulți.
GGC: Din sat câți au fost luați, mulți?
MIC: Șapte ori nouă.
GGC: Din trenul în care v-au dus, cam câte vagoane erau?
MIC: Era eșalon mare...erau 270 de familii.
GGC: De familii. Extraordinar!
MIC: Iac așa. Am lucrat acolo până în 54, în 54 am vinit aici...36 de ani de muncă.
GGC:Treizeci și șase de ani de muncă.La început de tot ați scos aur. Ce-i?
MIC:O fabrică.
GGC:Numai la suprafață ați lucrat. La ce altă muncă v-au pus? Am auzit că v-au dus la pădure.
MIC: Ne-o dus să tăiem lemne, apoi la dragă.
GGC: Erați țăran, n-aveați altă meserie. Aveați cea mai frumoasă meserie, de-a face păine. Ați venit în floarea vârstei și-am înțețes eu că toată puterea tinereții vi s-o luat.
MIC: A, sigur c-o fost așa.
GGC: Asta a fost viața de Siberia. Era vreo diferență de temperatură între clima din Moldova și clima de aici?
MIC: 52 de grade...
GGC: Da și la 52 sau 53, cam cum trăia omul, cum se simțea?
MIC: Nu era vânt. Îngheța tot. Era foarte frig Nouă ne plăcea. Nu se putea lucra.
GGC: Pădurile acestea erau pline de sălbăticiuni. Puteați să umblați mai departe de casă?
MIC: Nu era nici urs, nici...
GGC: Da , așa, ca să spunem, tâlhari, oameni care umblau...
MIC: Atunci nu se auzea de astfel de cazuri, locuitori care trăiau pe acolo...
GGC: Erau oameni cinstiți, nu erau obișnuiți cu tălhăria... Da, ați avut ceva, așa ca români, acuma știu că erați la lucru, dar erați iubiți sau urîți. Erați tratați Ca oameni sau ca animale de lucru.
MIC: Nu. Noi cînd ne-au dus la lucru, lucram 8 ore, norma era mare. Numai în pădure, cât lucrai, atât se plătea.

GGC: Astai drept. Când ai văzut că v-o adus aicea, ai crezut că va mai veni o vreme, să te întorci în țara dumitale?
MIC: Nu. Nu, ca să te poți întoarce înapoi.
GGC: Noi vă foarte mulțumim. Vedem că aveți un copil și o fată, niște copii minunați. Dumneavoastră vorbiți bine românește. Copilașul văd că nu ști deloc, dar îl cheamă și pe el pământul bunilor și străbunilor săi și cu ajutorul lui Dumnezeu nădăjduim ca într-o săptămână sau două, pin inv itația din partea Societății Culturale București-Chșinău să ajungă în România, pe pământul țării din care a fos răpită viața păriuntelui său, care a trăit calvarul înstrăinării. Vă , mulțimim frumos. Cum vă numiți?
-Cum vă numiți?
GGC:Da, da, numele dumitate.
-Aa... Maria.
GGC: Și mai cum.
Maria: Suelena..
GGC: Și mai cum?
Maria: Nistrean.
GGC: A,a, Nistrean. Numele de fată.
Maria Suelena Nistrean: Tot Maria.
GGC: Ș mai cum?
Maria Suelena Nistrean: Sâgrei
GGC: Și mai cum, după tată.
Maria Suelena Nistrean Sâgrei: Sanielevici
GGC: De unde sunteți de loc. Unde ați copilărit.? În ce sat?
Maria Suelen Nistrean, Sâgrei, Sanielevici: Am copilărit... În Basarabia? În Noi, în Călăieștii noi.
GGC: Județul
MSN: Județul Lăpușna
GGC: V-am ascultat viața chinuită de deportați, este un zbucium și o tragedie, nu mi-am putrut închipui că mai există pe fața pământului așa ceva. Mai aveți în sat rudenii?
MSN: Am pe fratele meu . Este acolo. Nu știu damu, copiii lui, doi feciori...
GGC: Spneți-mi, în deportare, când v-a fost cel mai greu? Când ați simțit că nu mai puteți? Totdeauna ați simțit că nu mai puteți...(Urmează răsete de confirmare, că mereu erau aduși la limita răbdării).
MSN: Nu cădem. Cădem tot în picioare.
GGC: Ați mai c rezut vreodată că vă-ntoarceți?
MSN: Napoi.
GGC: Da.
MSN: Când m-am gândit, da, de când, asemenea momente, când mă gândeasc

că n-am să văd niciodată pământul cela, de unde-am ieșit...
GGC: Să vă găsesc sănătoși. Vă doresc din tot sufletul la Mulți Ani! și să auzim de bine! Mi-ați povestit mai devreme de perioada în care ați lucrat la nenți. Era departe locul unde trăiați, de locul de pescuit? La câță Kilometri?
MSN: La 60 de kilometri.
GGC: Cu ce mergeați acolo?
MSN: Cu săniile,cu nenți, cu reni înhămați. Cu sania ne-am dus colo la lucru. Lucram.
GGC: Săniile vă lăsau acolo?
MSN: Săniile se întorceau înapoi.
GGC: Se întorceau înapoi. Și unde dormeați acolo? Aveați vreo casă, colibă, ceva?
MSN: Așa, ca un fel de colibă era și dormeam, dacă erau acolo tri-patru fete, patru ori conci băieți, trei fete erau. Era brigada din șapte oameni. Dormeau. Bărbații dormeau în altă parte, fetele în alta parte. Soba era așa o sobușoară de fier. În mijloc. Ei, cu picioarele se încălzeau lângă sobă, noi, de-aicea, cu picioarele ne încălzeam de sobă. Dacă era soba caldă. Așa trăiem. Ne dezbrăcam. Trebuia să lepădăpm de pe noi...
GGC: Am înțeles La ce lucru făceați acolo?
MSN: Scoteam peștele.
GGC: Până scoteați, era gheață.
MSN: Săpam gheața, dădeam gheața afară. Doi oameni săpau, dintr- o parte și de altă parte.
GGC: Era adâncă gheața, groapa, copca pe care o săpați. Cam cât de groasă era gheața?
MSN: Era de un metru și jumătate.
GGC: Muncă grea până scoteați gheața.
MSN: Da, da, da. Săpam, săpam. Săpam, săpam, dădeam afară. Ne dădeam drumu în groapă. Săpam, săpam. Dădeam afară gheața. Adunam gheața. Știți cum apare apa...
GGC: Ieșim afară ca să nu cădem sub gheață.
MSN: Degrabă, degrabă, dădeam gheața afară. Să deschid copcă. Săpam degrabă și bărbatu și femeie și fetele.
GGC: Spuneți-mi cât timp ați fost așa, departe de lume, la coliba aceea, pă lacul ăsta mare, plin de gheață?
MSN: Șase luni de zile.
GGC: Șase luni de zile. Spuneți-mi, era frig de tot?
MSN: Era frig.
GGC: Peștii pe care-i scoteți erau puși la frigider, sau înghețau singuri?
MSN: Erau aașe de mari... Cum începeau să se zbată. Așe rămâneau, roată de

lună, sunt înghețați. Bărbatu meu... că dacă unu-i strâmb, nu e bun la stivuit.
GGC: A doua casetă. Viața domnului Lupan. Atenție, pe verso, viața domnului Ciocan din Irkutsk. Revin acum, în continuare viașa domnului Lupan, din Bratsk.
Lupan: Nici tata, nici mama nu-mi dă voie să plec. Nici într-un caz. Când o fost, o făcut o brigadă, nu numai din satul nostru o fost, o fost și din alte sate. O brigadă de 25 de oameni. Și toți moldoveni, nici unul nu știa reusește, nici nu știu (nici eu nu știam). Ca cum at fi și un cârd de oi. Și ne-o băgat, în școală ne-băgat. În 40 ori 41. Numai limba rusă ne învăța, carte nu ne învăța. Avem patru clase românești. Da ce, parcă noi vara, pășteam oile, iarna, vreo două luni învățam, învățam în școală.. Eu am mântuit patru clase, nu știu nici...Și trăiem greu. Eram săraci, cum se spune. Și tata, tot timpu, paște oile și-apoi toamna aducem, câteva parale, acasă.
GGC: Ei și, erați acolo la brigadă, vă învăța rusa.
Lupan: Da, brigadă, da. Aveam pământ puțin.. Am mai crescut oleacă, făceam parale.. Tata o cumăpărat de-acum cai, o căruță bună. Cât am muncit noi. Noi ce muncem tot acasă aducem.
GGC: Normal. Ei, v-o-nvățat rusa, acolo departe, când aveațo o brigadă?
Lupan: Da, cum o fost în 48, când am venit acasă. Înainte de război n-o dovedit să facă, să-i iei boii . Moș Ștefan , vecinu lui tata, mă cheamă. Măi, măi, cum să iei boii, că-s ai mei boii. Moș Ștefan, lasă, rușii știu ei ce fac....Dar și românii...mai mult ca rușii....Rusia îi mai bogată decât tăte țările.
GGC: Ca toate țările la un loc.
Lupan: Da nu-i gospodar..
....
....
GGC: Suntem în orașul Tobucin, departe, departe, departe de România și de Republica Moldova, departe de Nistru, da asta nu înseamnă că n-am întâlnit oameni, care mai vorbesc limba noastră, oameni care-au pornit din locurile părintești și acum trăiesc în acest oraș. Iată, avem în fața noastră. Vă rog să vă prezentați Dumneavoastră. Cum vă numiți?
- Eu îs Sogolov Ivan Sidorovici, în moldovenește Sogul Ion al lui Sidor. Trăiesc în orașul Togucin din anul 57 pân amu. Amu-s la pensie. Nu lucrez. Sunt la pensie din anul 70.
GGC: Mulți Ani, multă sănătate! dar spuneți-ne de unde sunteți, de pe lângă Nistru.
Ion al lui Sidor: Din satul Străiești, raionul Râbnița, Republica Moldova.
GGC: Vă mai trăiesc
Ion al lui Sidor: Acu trăiesc sora me, Sonia, trăiește în satul Străilești, cu bărbatu, trăiesc bine, lucrează, tot e bătrână, așa ca eu, cu câțva ani mai tânără decât mine, dar bărbatul ei, așa ca și eu de bătrân.

GGC: Spuneți-mi, vă mai amintiți de fetele și feciorii din sat, de pe vremea în care acolo era horă și se juca?
Ion al lui Sidor: Oo! La noi hora era tare demult. Era fete, ce fete era acolo! Multe fete frumoase și bine, domnișoare, cum spun românește și Ina era acolo și Marița, Maria și altele. Băieți era, îi chema pe dânșii Ion, Ionel, acum li se zice Vanea și alții era.
GGC: Când ați fost la școală?
Ion al lui Sidor: La școală m-am dus eu în anul 31. Am început a-nvăța limba moldovenească. În anul 31, în clasa a ll-a am început a învăța limba latinească, dar e ca și cea românească.. În 38 iar s-a schimbat limba latinească la limba moldovenească.
GGC: Foarte bine, că așa ne amintim toți din copilărie, de joc, de Ion, de Maria, de cum învățam la școală. Fiecare în război cu necazurile lui. În 45 ați început să vă-nălțați, la școală, la serviciu.
Ion al lui Sidor:După război, în 45 m-o dat pe mine, da m-am dus io singur în școală, am închis (am terminat) școala, am început a lucra la pușcărie, din 45 pân la 70. Am fost în multe locuri și am fost la nord, am fost în...am fost la Volga Don, Volgograd, în...
GGC: Cât ați umblat în lumea toată asta largă ați mai dat de moldoveni?
Ion al lui Dsidor: Mulți am întâlnit. În Pușcărie (e vorba de muncitori, nu de pușcăriași) ,câmnd am fos eu în Moldova, când am fost eu la... Și aici am întâlnit din Soroca, o fost.
GGC: Dar când ați fost așa, mai tânăr,la lucru, moldoveni mai mulți la un loc or fost?
Ion al lui Sidor: Cînd m-am dus din Moldavia n-am întâlnit. Rar am întâlnit.
GGC: La șantiere sau la fabrici.
Ion al lui Sidor: Nu...
GGC:Bun, bun, bun, bun. Ați încercat să vă mai întoarceți în Republica Moldova?
Ion al lui Sidor: Am încercat dar nu-mi dat drumu de la lucru.

GGC: Nu v-o dat drumu. Da de-a colo v-ar fi primit?
Ion al lui Sidor:Totuși așa nu cred tare,dar, m-ar fi primit dacă mi-ar fi dat drumu. Am rămas aici.
GGC: Dumneavoastră, fiți amabil, cum vă numiți?
Pe mine Druță. În rașul Tolbucin.
Am înțeles că aveți foarte mulți frați. Unde locuiesc frații Dumneavoastră? Tot aici în Tolbucin?
Nu. În Chișinău.
G În Chișinău chiar. Domnule am plecat eu acum vreo lună încoace. Șofer deci. V-o vizitat vreodată? Niciodată. Dumneata ai mai fost în Chișinău, de când te-ai însurat aici?
Am fost.

Da aici de când ești dumneata?
Aici sunt de 10 ani.
Însurat aicea.
Nu.
V-ați însurat și după aia ați venit cu nevasta încoace. Acum aveți o fată și un nepoțel.
Eu am mai întâlnit români și-n Irkutsk, în Bratsk și Novosibirsk. Acuma cu Dumneavoastră aicea.Spuneți-mi, nu vă este dor de Chișinău, de Moldova? V-ați gvândit vreodată să vă mai întoarceți? Dumneavoastră acuma sunteți pensionar.
Ion al lui Sidor .Pentru mine-i tărziu amu. Dac-ar fi fostmai nainte m-aș întoarce.
GGC: Uite că învățăm unu de la altu. Nu lăsa pe mâine ce poți face azi. Bate fierul până-i cald. No, bine. Doamne ajută și vă urez multă sănătate la amândoi. Dumneata?
-Am copii, băieți, fetiță și-un nepoțel am.
Acuma copiii or trăit aici, departe de Moldova. Știu moldovenește.
Nu știu.
Dar Dumneavoastră aveți copii?
Am o fată și ...Nu știu. Nici unu nu mai ști moldovenește.
Domnilor Druță și Ion al lui Sidor vă rog să transmiteți moldovenilor, multă sănătate și să citiți gazeta de mâine din Novo Sibirsk, să-mi luați adresa și să-mi scrieți
-Multă sănătate! Doamne ajută!